

6. *Катовіч, А. В.* Веснавыя святы : навук.-папуляр. выд. : у 2 кн. / А. В. Катовіч, І. І. Крук. – Мінск : Маст. літ., 2005. – Кн. 1. – 359 с.
7. *Катовіч, А. В.* Веснавыя святы : навук.-папуляр. выд. : у 2 кн. / А. В. Катовіч, І. І. Крук. – Мінск : Маст. літ., 2005. – Кн. 2. – 413 с.
8. *Катовіч, А. В.* Зімовыя святы : навук.-папуляр. выд. / А. В. Катовіч, І. І. Крук. – Мінск : Маст. літ., 2004. – 119 с.
9. *Катовіч, А. В.* Мікольская «Свяча» – феномен абрадавай практыкі беларусаў (в. Чарапы Шклоўскага раёна Магілёўскай вобласці) : навук. выдан. / Аксана Катовіч, Янка Крук. – Мінск : Інбелкульт, 2013. – 93 с.
10. *Лозка, А. Ю.* Феномен Новага года ў беларускім фальклоры / А. Ю. Лозка. – Мінск : БДПУ, 2004. – 165 с.
11. *Пропп, В. Я.* Русские аграрные праздники : Опыт историко-этнографического исследования / В. Я. Пропп. – М. : Лабиринт-МП, 2004. – 174 с.
12. *Толстая, С. М.* Полесский народный календарь / С. М. Толстая. – М. : Индрик, 2000. – 600 с.
13. *Фрэзер, Дж. Дж.* Золотая ветвь: Исследования магии и религии / Дж. Дж. Фрэзер; пер. с англ. – М. : Политиздат, 1980. – 831 с.
14. *Элиаде, М.* Аспекты мифа / М. Элиаде ; пер. с фр. В. Большакова. – М. : Ивест – ППП, СТ ППП, 1996. – 240 с.
15. *Элиаде, М.* Избранные сочинения. Очерки сравнительного религиоведения / М. Элиаде ; пер. с англ. ; отв. ред. В. Я. Петрухин. – М. : Ладомир, 1999. – 488 с.

ПРАБЛЕМА ВЫЗНАЧЭННЯ МАЛОЙ РАДЗІМЫ СЫМОНА БУДНАГА

І. П. Клімаў,

кандыдат філалагічных навук, дацэнт,

дацэнт кафедры беларускай і замежнай філалогіі

Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў

Выдатны дзеяч XVI ст. С. Будны займае асаблівае месца ў гісторыі і культуры Беларусі. Яго дзейнасць і спадчына належаць адразу дзвюм культурам: польскай і беларускай. С. Будны пісаў і публікаваў розныя пераклады і ўласныя твора-

ры па-польску, а таксама і па-лацінску. У іх ён акрэсліваў сябе часам як паляка ці прадстаўніка польскага народа [7, s. 8–9]. Але С. Будны адзначыўся і на ніве беларушчыны, калі выдаў на старабеларускай мове пратэстанцкі катэхізіс (Нясвіж, 1562), а таксама, магчыма, іншыя творы, якія да сучаснасці не захаваліся. Гэты катэхізіс з’яўляецца адным з першых выданняў на старабеларускай мове (пасля выданняў Ф. Скарыны). Яго адметнасць складаюць частыя і месцамі працяглыя царкоўнаславянскія цытаты, запазычаныя з біблейных тэкстаў і твораў айцоў Царквы. Такая інтэнсіўная праца з царкоўнаславянскім матэрыялам выглядае ўнікальнай для XVI ст., калі лічыць С. Буднага палякам. На цяперашні час ужо назапашана нямала розных сведчанняў, якія перашкаджаюць лічыць яго як паляка.

Наконт паходжання пратэстанта, пісьменніка і перакладчыка С. Буднага няма дакладных гістарычных звестак, ні актавых, ні наратыўных. Сам ён не пакінуў пра сябе пэўных указанняў; тыя ж згадкі, што маюцца ў яго тэкстах, мала інфарматыўныя і дазваляюць неадназначнае тлумачэнне. Нічога не гавораць пра паходжанне С. Буднага і яго сучаснікі, відаць, яны таксама нічога пэўнага не ведалі на гэты конт ці не надавалі гэтаму істотнага значэння.

Першыя звесткі пра месца нараджэння С. Буднага сабралі яшчэ польскія гісторыкі пратэстанцкага рэлігійнага руху Рэчы Паспалітай у другой палове XVII ст., якія пакінулі радзіму і апынуліся ў эміграцыі ў Нідэрландах. У прыватнасці Хрыстаф(-ор) Занд (Сандыус / Sandius) у сваім храналагічным каталогу сацыніанскіх аўтараў Еўропы 1684 г. адзначыў С. Буднага як ураджэнца Мазовіі, хаця і дадаў, што пэўных звестак на гэты конт не мае [8, s. 54]. З XIX ст. польскія аўтары паўтаралі гэтае меркаванне [7, s. 11], якое, здавалася, падмацоўвала знаходка ў 1932 г. польскім даследчыкам С. Котам кароткага запісу ў метрыцы Кракаўскага ўніверсітэта, дзе згадвалася імя нейкага студэнта Сымона з Будны,

што ў дзяцэзе Плоцкім, Мазовіі [9]. Даследчык утвараў прозвішча Будны ад назвы вёскі Буда, якіх шмат на польскім абшары [6]. Аднак іншы польскі даследчык А. Брукнер, знаўца даўняга пісьменства не толькі Польшчы, але Беларусі і Украіны, выказаў сумненне ў мазурскім паходжанні Буднага – з-за адсутнасці ў яго польскіх творах мазурызмаў і наяўнасці значнай колькасці рутэнізмаў [4].

Беларускі даследчык В. Тумаш у 1966 г. падкрэсліў, што вёсак і селішчаў з назвай Буда вельмі шмат і на беларускім абшары [3]. Адзначыўшы наяўнасць рутэнізмаў у польскіх творах С. Буднага, В. Тумаш сфармуляваў гіпотэзу пра беларускае паходжанне гэтага пратэстанцкага пісьменніка і перакладчыка. У якасці мясцовасці яго народжання даследчык слухна прапанаваў ваколіцы Заблудава (пад Беластокам). Гэта было падтрымана часткай беларускіх даследчыкаў, хаця іншыя працягвалі лічыць С. Буднага мазурам; гэтак лічаць зараз і польскія даследчыкі.

У нядаўнім даследаванні творчасці С. Буднага 2002 г. была выразна падкрэслена наяўнасць мноства рутэнізмаў у яго польскіх творах [5, s. 146, 160], тады як ніводнага мазурызма знайсці не ўдалося. У сувязі з гэтым польскі даследчык Я. Камянецкі пакінуў гіпотэзу мазурскага паходжання С. Буднага пад пытаннем, але не адважыўся аддаць перавагу і беларускай гіпотэзе [5, s. 14–15]. Яшчэ ў 1961 г. беларускі даследчык Я. Парэцкі адзначаў у польскай мове С. Буднага вялікую колькасць выразных рутэнізмаў [2, s. 60–61]. У сваім нядаўнім даследаванні І. Клімаў прапанаваў больш кампрамісны погляд на С. Буднага як выхадца з польска-беларускага памежжа або са змешанай польска-беларускай сям’і [1].

Пры высвятленні пытання наконт паходжання С. Буднага варта звярнуцца да аналізу назваў. Прозвішча Будны, безумоўна, утворана ад назвы Буда, што першапачаткова абазначала жылы будынак (буду), пастаўлены, як правіла, у малалюднай, лясной мясцовасці, а затым распаўсюджвалася і на

ўсё селішча, што ўзнікала вакол такога будынка. Аднак на беларускім і польскім абшарах сустракаюцца таксама вёскі з назвай Будна (Budne), хаця нашмат радзей. Назва такой вёскі мусіць паходзіць ад шляхецкага прозвішча яе ўладальніка. У прыватнасці, такая вёска існуе ў Паўночнай Мазовіі, павеце Астраленка (Ostrołęka), гміне Трошын (Troszyn), у гістарычных крыніцах яна адзначаецца ўжо з 1482 г. як Budne [10, s. 127]. Таму трэба думаць, што шляхецкая сям'я Будных, што валодала ёю, была на сярэдзіну XVI ст. даволі заможнай і Сымон або яго паплечнікі наўрад ці змоўчалі б пра такі важны факт і згадалі б пра паважнае паходжанне Сымона. Аднак пра яго шляхецтва нічога не вядома, таму больш падстаў не лічыць С. Буднага шляхціцам. У такім выпадку адпадае і сувязь з гэтым шляхецкім маёнткам, што дазваляе думаць пра больш сціплае яго паходжанне і звязваць з маёнткам ці проста з вёскай Буда. У гэтым выпадку шукаць такую вёску ці маёнтак больш верагодна на польска-беларускім памежжы. Пры гэтым варта не забываць, што ў XVI ст. такое памежжа было больш прасунута на захад, чым цяпер. Таму можна бачыць малую радзіму С. Буднага на ўсходзе Паўночнай Мазовіі, там дзе яна сутыкаецца з беларускімі селішчамі. Цікава, што менавіта з гэтага раёна паходзілі і вядомыя апаненты С. Буднага – Павел з Візны (Wizna) і Пётр з Гоняда (Gonadz).

На жаль, адсутнасць дастатковых гістарычных звестак пакідае паходжанне С. Буднага ў сферы гіпотэз, здагадак, меркаванняў. Тым не менш высвятленне гэтага пытання застаецца важным не толькі для больш поўнай рэканструкцыі біяграфіі С. Буднага, але таксама і для правільнай ацэнкі мовы яго перакладаў і арыгінальных твораў, яго літаратурных, культурных, палемічных здабыткаў.

---

1. *Клімаў, І.* Сымон Будны – паляк, беларус або чалавек польска-беларускага памежжа? / *І. Клімаў* // Актуальныя праблемы паланістыкі:

2010: сб. навук. артыкулаў / рэд.: С. Важнік, А. Кожынава. – Мінск, 2011. – С. 101–116.

2. *Порецкий, Я. И.* Симон Будный – передовой белорусский мыслитель XVI века / Я. И. Порецкий. – Минск, 1961.

3. *Тумаш, В.* Справа паходжанья Сымона Буднага / В. Тумаш // Запісы БІНІМ. – 1966. – Т. 4. – С. 256–259.

4. *Brückner, A.* Zabytki literatury z doby reformacji pod redakcją S. Kota, nr. 1 / A. Brückner // Reformacja w Polsce. – 1934. – Roczn. 6. (№ 21–24). – С. 262.

5. *Kamieniecki, J.* Szymon Budny: Zapomniana postać polskiej Reformacji / J. Kamieniecki. – Wrocław, 2002.

6. *Lehr-Splawiński, T.* Buda i wyrazy pokrewne / T. Lehr-Splawiński // Język polski. – 1937. – Т. 37. – S. 11–117.

7. *Merczyng, H.* Szymon Budny jako krytyk tekstów biblijnych / H. Merczyng. – Kraków, 1913.

8. *Sandius, Chr.* Bibliotheca Antitrinitariorum / Chr. Sandius; przedm. i oprac. L. Szczucki; Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk. – Varsoviae, 1967.

9. Zabytki literatury z doby Reformacji / pod red. St. Kota. – Warszawa, 1932. – Nr. 1.

10. *Zierhoffer, K.* Nazwy miejscowe północznego Mazowsza / K. Zierhoffer. – Wrocław, 1957.

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ КНИГИ В ТВОРЧЕСТВЕ ПАВЛА ТАТАРНИКОВА

Т. Г. Комлева,

*аспирант кафедры мировой художественной культуры
Белорусского государственного университета культуры и искусств*

Книга занимает важное место в духовной жизни общества, являясь объектом изучения и источником для вдохновения. Книга – это уникальное художественное явление, своеобразный арт-объект, который состоит не только из текста, несущего определенное содержание, но и представляет синтез различных видов искусства: живописи, декоративно-при-